

V.O.B.o.W

België-Belgique
P.B.
8800 Roeselare 1
BC 6675

WEST-VLAAMSE ARCHEOKRANT & ARCHEOLOGICA

Driemaandelijks tijdschrift, jaargang 17 afgiftekantoor Roeselare
Uitgever: V.O.B.o.W.vzw en W.A.R
Ondernemingsnummer: 414135857
Maatschappelijke zetel: Bergeikenstraat 48, 8800 Roeselare
Verantwoordelijke Uitgever en verzending: Jozef Goderis
Bergeikenstraat 48, 8800 Roeselare, Rumbeke 051/22.27.20

nr 64 november 2009
Jaarboek V.O.B.o.W. 2007

Colofon: West-Vlaamse Archeokrant nr 64 november 2009 en West-Vlaamse Archaeologica jaarboek 2007

<p>Redactieadres: Jozef Goderis, Bergeikenstraat 48, 8800 Roeselare-Rumbeke 051/22.27.20</p> <p>Werken mee aan dit nummer: Michaël Delange, Hendrik Demiddele, Jozef Eloy, Jozef Goderis, Geert Hoornaert en Prof. em. A. Van Doorselaer.</p> <p>Vormgeving en foto's: Hendrik Demiddele en Jozef Goderis</p> <p>VOBoW-lidmaatschap 2010: wordt betaald op rek.466-9167991-47 van VOBoW-vzw Vaste leden betalen €26. Gewone leden €21 De vier Archeokranten van 2010 zijn ook voor niet- leden beschikbaar voor €11. Zij verschijnen in februari, mei, augustus en november.</p> <p>Inleveringsdatum kopij: vóór 15 januari en 15 april 2010</p>	<p>West-Vlaamse Archaeologica, lidkaart en de vier West-Vlaamse Archeokranten worden automatisch verstuurd naar de leden in orde met de lidmaatschapsbijdrage 2010.</p> <p>Verzendingsdienst West-Vlaamse Archeokrant Jozef Goderis, Bergeikenstraat 48, 8800 Roeselare. 051/22.27.20 jozef.goderis@skynet.be</p> <p>Copyright 2010, West-Vlaamse Archeokrant en W.A.:</p> <p>Overname is toegelaten mits verwijzing naar onze uitgaven. Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn bijdrage. Voor gehele of gedeeltelijke overname is voorafgaande toestemming van de auteur vereist.</p> <p>Copyright 2010: J.Goderis en J.Vanackere</p> <p>V.O.B.o.W. is aangesloten bij de Vlaamse Contactcommissie Monumentenzorg V.C.M. nu Forum voor Erfgoedverenigingen. vzw.</p>
---	---

INHOUDSTAFEL Wak 64 en West-Vlaamse Archaeologica 2007

Colofon – In dit nummer	p. 2
Woord vooraf	p. 3
Historische situering van 't Goet te Vrouwenhove door Geert Hoornaert	p. 5
't Goet te Vrouwenhove: Historisch overzicht door Roland Swaenepoel & Jozef Goderis	p. 7
Vooronderzoek in 2002 door Roland Swaenepoel	p. 9
Beschrijving van de onderdelen van de aangetroffen funderingen van zuid naar noord door Jozef Goderis	p. 13
Baksteenformaten in elk van de funderingscompartimenten	p. 27
Archeo-ecologisch rapport door Hendrik Demiddele	p. 28
Metaalvondsten: schelling, rekenpenning, metaalplaatje Sabbe, munitie W.O.I	p. 70
Aardewerk: 1. grijs 2.rood 3. witbakkend	p. 74
4. met tinglazuur (majolica) 5. steengoed 6. oliekruijk	
7. fragmenten van pijpen als rokersattributen 8. faience	
Belang en besluiten van het archeologisch onderzoek	p. 87
Bibliografie bij het archeologisch onderzoek	p. 89
Dank aan	p. 93
Sponsors	p. 94

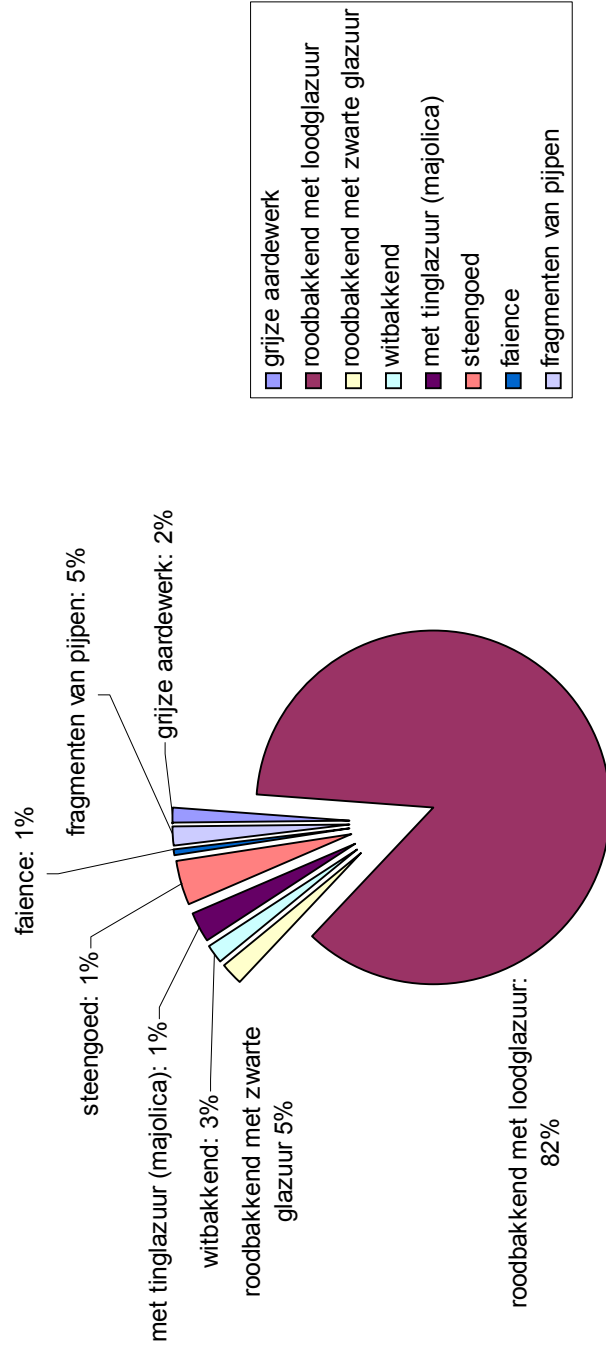
foto op de kaft: luchtfoto middendeel opgraving 2006-2007
Prins Albertstraat Roeselare

BELANG EN BESLUITEN VAN HET ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK OP DE SITE PRINS ALBERTSTRAAT

door Jozef Goderis

1. De rekenpenning uit de tweede helft van de 16de eeuw en de munt uit de tweede helft van de 18de eeuw, gevonden in de woonkamer, nog vóór de aanleg van de nabije spoorweg Brugge-Roeselare-Kortrijk, zijn situeerbaar in de periode van het bestaan van 't Vrouwengoed. Samen met de vondst van de rookpijp met het hielmerk IDW (laatste kwart van de 17de eeuw) vormen zij belangrijke informatiedragers. Zij lieten toe de oudste funderingsonderdelen in het zuidwesten van het woonhuis te dateren tussen de 16de en 18de eeuw, nog vóór de naam Sabbe's Hof opduikt in de 19de eeuw.
2. Het reducerend gebakken grijze aardewerk is ouder dan de oudst geschreven bron over de site, daterend van 1444.
3. Het belang van de archeo-ecologische studie van Hendrik Demiddele voor het archeologisch onderzoek is o.m. gebleken uit de beschrijving van de dierenbotten en de studie van de oliehoudende planten als argumentatie bij de hypohese voor de interpretatie van de oliepers.
4. De kennis van de soorten gebruiksaardewerk (ceramologie) is verruimd, bv. door de vondst van papkommetjes. Dit soort van aardewerk werd als primeur voor de regio op de site Prins Albertstraat in 2006-2007 aangetroffen. Naderhand, in 2008 werden in het winkelpand Callebert, Ooststraat 3 gelijkaardige randscherven van papkommetjes gevonden.
5. We telden 223 randscherven van melkteilen en veronderstellen dat er gemiddeld 10 randscherven nodig zijn voor de reconstructie van een melkteil. Hieruit denken we te kunnen besluiten dat er minstens 22 melkteilen in gebruik waren in de 19de - 20ste eeuw op Sabbe's Hof.
6. Uit het bezit van een aantal soorten aardewerk bij de toenmalige bewoners van de site in de Prins Albertstraat is een zekere welstand vastgesteld: sierschalen, sierbord van Petrus Regout (N), import aardewerk (witbakkend, majolica, steengoed en een complete oliekruijck). Van de gevonden soorten aardewerk hebben we gepoogd om een diagram samen te stellen.
7. Nu de aandacht en de zorg voor het agrarisch erfgoed stijgt, kregen we de kans de funderingen te onderzoeken vóór de bouw van de 14 woningen door de bouwmaatschappij De Mandel. We kregen de gelegenheid de funderingen te vergelijken met nog twee bestaande hoeves in Gits, waar nog complete koeienslieten in Doornikse hardsteen bewaard zijn gebleven.
8. In 2006 werden 216 m² en het jaar daarop 110 m² opgegraven. In totaal 326 m², dit is eerder kleinschalig in vergelijking met de 53 ha afleidbaar uit de geschreven bronnen over 't Vrouwengoed.

Diagram soorten aardewerk

Bibliografie bij het archeologisch onderzoek

1. Algemeen

ALFA, Studentenkring, 2001. Eeuwige Dorst. Drink- en schenkgerei van 1000 tot 1700. Peeters Leuven.

BEECKMAN, D., LAMBRECHT, G. 2007. *De Cop doorgespoeld*. Een 16de eeuwse beerputvulling anders bekeken. Archeologisch nieuws uit het oud land van Dendermonde. Uitgave stadsbestuur Dendermonde.

DE MEULEMEESTER, J., 1999. Archeologie van de middeleeuwen. In ART, J., (red) e.a. in *Hoe schrijf ik de geschiedenis van mijn dorp? Deel 4 archeologie*. Centrum voor Geschiedenis – Stichting Mens en Cultuur. Universiteit Gent.

DE GROOTE, K. & MOENS, J. & ERVYNCK, A., 2004. *Vlekken & Kruimels*. Een archeologische en culinaire verkenning van een Vlaamse stad. Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed & Stad Aalst.

DE WITTE, H., (red) e.a. 1990. *Brugge onderzocht. Tien jaar stadsarcheologisch onderzoek 1977 – 1987*. V.z.w. Archeo – Brugge.

DE WITTE, H., (red) e.a. 1991. *De Brugse Burg. Van grafelijke versterking tot moderne stadskern*. V.z.w. Archeo – Brugge.

HILLEWAERT, B. & VAN BESSEN, E., e.a. 2007. *Het Prinsenhof in Brugge*. Raakvlak Intergemeentelijke Dienst Archeologie Brugge & Ommeland. Uitgeverij Van De Wiele Brugge.

JANSSENS, HL, 1983. *Van bos tot stad. Opgravingen in 's Hertogenbosch*. Gemeente 's Hertogenbosch. Dienst van Gemeentewerken.

KIGHTLY, CH., & PIETERS, M., & GEVAERT, G., & GOIGNE, J. *Walraersijde 1465. Van archeologische opgraving tot daadwerkelijke reconstructie*. Uitgave Provincie West-Vlaanderen. Druk De Windroos n.v., Beernem.

LEACH, B. 1976 en 1962. *Het pottenbakkersboek van Bernard Leach*. Uitgeverij Cantecler bv, de Bilt.

OOST, T., e.a. 1982. *Van nederzetting tot metropool*. Archeologisch – historisch onderzoek in de Antwerpse binnenstad. Stad Antwerpen – Oudheidkundige Musea.

PAM VELZEKE & ENAME & OUDENAARDE. 2004. *Gespekt & gedekt. Smaakvolle tijden in Velzeke, Ename en Oudenaarde*. Catalogus bij de tentoonstelling gespekt & gedekt.

PROVOOST, A., & VAES, J., 1980. *Leuven graaft naar zijn verleden*. Faculteit Letteren en Wijsbegeerte K.U.Leuven. Uitgeverij acco Leuven.

TILLIE, W., 1983. *Pottenbakkers en pijpenbakkers in Poperinge (16de-20ste eeuw)*.in: Aan de schreef, Poperinge, jg.13, nr 1, p. 2-56.

VAN DOORSELAER, A. & DE COCK, S., 2005. *30 jaar archeologie in West-Vlaanderen 30 jaar V.O.B.o.W.*

VEECKMAN, J., 1992. (red). *Blik in de bodem*. Recent stadsarcheologisch onderzoek in Antwerpen.

VEECKMAN, J., 1996. (red). *Berichten en Rapporten over Antwerps Bodemonderzoek en Monumentenzorg*. Stad Antwerpen, 1996.

VERHAEGHE, F., 1997. *Middeleeuwse keramiek in Vlaanderen. Productie en consumptie in*: BONNEURE, F., & MEULEMEESTER, J.L. (red) *Uit aarde en vuur. Keramiek in Vlaanderen*. Tijdschrift Vlaanderen 1997, jg.46, 3 mei-juni, p. 13-29.

VERSLUYS, L., 1981. *Het kleiboek. Een eenvoudige handleiding voor het zelf vormen, versieren en bakken van potten* Helicon.

2. Lokale geschiedenis

HOORNAERT, G., 2003, De Burggraven van Roeselare. Deel II: De Roeselaarse Burggravië als leen. *Vrouwenhove*. In Rollarius, jubileumjaar 2003, nr. 2 p. 68-77

KERNGROEP BEGRAAFPLAATSEN; 2000. *De oude stedelijke begraafplaats van Roeselare*. Uitgave stadsbestuur Roeselare. Druk en lay-out: Verduyn, Roeselare – Rumbeke.

LYBEER, L., 2001, *Barnum, geschiedenis van een wijk te Roeselare*. Uitgave Gidsenkring Mandeldal Roeselare.

3. Bouwkeramiek

X., *Baksteenarchitectuur 3de Internationaal Colloqium Middeleeuwse baksteenarchitectuur*. 24-27 oktober 2007. Synopsis van de lezingen. Abdijhoeve Ten Boogaerde Koksijde.

4. Faience

X., *Maastrichts Aardewerk*. (Petrus Regout). Gids voor verzamelaars en liefhebbers van het aardewerk.

5. Ringeloortechniek

X., 1975. *Wat potters bakten*. Staatsuitgeverij 's Gravenhage. p.55.

KOK, D.H. & VAN DOCKUM, S.G. & VOGELZANG, F., 1994-1995. *Archeologische kroniek Provincie Utrecht, 1994-95*. p.31.

LALEMAN, M.C., 1997. *Strijd tegen de concurrentie. Over aardewerk in het 17de eeuwse Vlaanderen in*: BONNEURE, F. & MEULEMEESTER, J.L., (red). *Uit aarde en vuur. Keramiek in Vlaanderen*. Tijdschrift Vlaanderen 1997, jg.46, 3, mei-juni, p. 38-43.

GODERIS, J. 2003. *Vondstmelding van Jos Maertens uit Dadizele. Aardewerk in ringeloortechniek en majolica*. Dadingisila. 12de jg. nr 13. p. 90-105.

6. Majolica

DE WITTE, H., e.a. 1990. *Brugge onderzocht. Tien jaar stadsarcheologisch onderzoek 1977 – 1987*. VZW Archeo – Brugge.

KORF, D., 1981. *Nederlandse Majolica*. De Haan – Haarlem.

OOST, T., 1997. Het kleurrijk product van de wereldhaven. Antwerpse majolica uit de 16de en 17de eeuw in: BONNEURE, F. & MEULEMEESTER, J.L., *Uit aarde en vuur. Keramiek in Vlaanderen*. Tijdschrift Vlaanderen 1997, jg. 46, 3, mei-juni p. 30-37.

PAUWELS, A.G., 1994. *Majolica*. Stedelijke Musea Kortrijk.

VANHOUTTE, J., 1976. Majolica in: *Vondsten in de Leie te Deinze*. p. 133-166.

VEECKMAN, J., 1992. (red) e.a. *Blik in de bodem. Recent stadsarcheologisch onderzoek in Antwerpen*. p. 23-29

X., 1975. *Wat potters bakten*. Staatsuitgeverij 's Gravenhage. p.58-85.

7. Steengoed

X., *Steinzeug*. 1990. Schriftenreihe des Rheinischen Landesmuseums Trier. Nr.3

VANDENBERGHE, S., 1990. *De steengoedverzameling van het kasteel te Loppem*. Brugs Ommeland, XXX 1990. p. 1-56..

8. Pijpelogie

BARBIEUX, J. & GABRIEL, M., e.a. 2006. *Nom d' une pipe! Tabac et pipes en terre*. Flandre Hainaut. Editions Musée d' Histoire de Tourcoing, 11 bis, place Roussel.

CARO, J., 2004. *La pipe en terre. Wallonie – Bruxelles – Flandre*. Identification et datation. Ministère de la Communauté Française de Belgique. Bruxelles, 2004.

DUCO, D.H., 1981. *De kleipijp in de Zeventiende Eeuwse Nederlanden*. BAR International Series 106, V. Europa 2. Uitgave Peter Davy, Oxford.

DUCO, D.H., 1987. *De Nederlandse kleipijp*. Handboek voor dateren en determineren. Pijpenkabinet Leiden.

DUCO, D.H., 2003. *Merken en merkenrecht van de pijpenmakers in Gouda*. Stichting Pijpenkabinet, Prinsengracht 488, 1017 KH Amsterdam. Druk: Koninklijke De Swart, 's Gravenhage.

DUCO, D.H., 2004. *Century of change, the European clay pipe, its final flourish and ultimate fall*. Een eeuw van verandering: nabloei en verval van de Europese kleipijp. Stichting Pijpenkabinet, Prinsengracht 488, 1017 KH Amsterdam.

GODERIS, J., 1982. *Pijpen uit de Roeselaarse stadshalle*. In: Rollariensia XIV. Jaarboek van het Geschied – en Oudheidkundig Genootschap van Roeselare en Ommeland . p.61-82.

GODERIS, J., 1989. *Harpmuziek van David in Roeselare naar David in Zonnebeke*.in:

1. Rollarius jg. XV 1986, nr 5 p. 93-101.
2. Roeselare onder de grond 1989, p. 129-132.
3. Pijpelogische Kring Nederland 1986, 19de jg. nr 73 p. 809-816.
4. Zonneheem van de Zonnebeekse heemvrienden; 16de jg. 1987,3.

GODERIS, J., 1996. *Een pijpenstort gevonden in de Meelstraat te Roeselare*: in:

1. West-Vlaamse Archeokrant feb.1996, jg 4 nr 9 p. 3-9.
2. Rollarius jg. XXXV, nr 2 p. 54-61.
3. Pijpelogische Kring Nederland 1996, 19de jg. nr 73. p. 809-816.
4. Contactblad families Mu-le jg.4, juni 2001, p. 7-13.

GODERIS, J., 2002. *Pijpenkoppen en – stelen uit Dadizele*.

1. West-Vlaamse Archeokrant nr 34 mei 2002. p. 38-43.
2. Rollarius 2002, 31ste jg. nr 4 p.130-137.
3. Dadingisila, 2002. 11de jg. nr 12. p. 49-56
4. Pijpelogische Kring Nederland januari 2004, 26ste jg. nr 103 p. 1530-1536.

GODERIS, J., 2003. *Stenen pijpen*.

Brochure: Tentoonstelling gestalten van steen. 13-25 september 2003. p.28-40.

GODERIS, J., 2004. *Versieringsmotieven op fragmenten van pijpen aangetroffen in de bodem van Roeselare en ommeland in de laatste kwarteeuw*.

1. Brochure: Tentoonstelling Water en vuur in de natuur 12-26 sept. 2004. p.54-63.
2. Rollarius 2005, 24ste jg. nr 2 p. 71-80.

TILLIE, W., 1983, *Pottenbakkers en pijpenbakkers in Poperinge (16de – 20ste eeuw)* in:

Aan de schreve, Poperinge, jg. 13, nr 1, p. 2-56.

TYMSTRA, F; & VAN DER MEULEN, J., 1988. *De kleipijp als bodemvondst*.

Uitgave: Pijpelogische Kring Nederland.

2007 Roeselare Prins Albertstraat opgraving noordelijk deel (foto Jozef Goderis)

MET DANK AAN:

De bouwmaatschappij De Mandel, eigenaar van de bouwgrond en die toelating gaf voor de archeologische opgraving. Deze bouwmaatschappij viert volgend jaar haar 90-jarig bestaan.

De kraanmannen van het aannemersbedrijf Marnik Donck

De brandweer en de technische diensten van de stad Roeselare

De medewerkers op het terrein:

Johan Buyse, studiemeester

Bram Brouckaert en Pieter Naert, studenten

Hendrik Demiddele, determinatie beenderen, pollenanalyse en diatomeeën onderzoek

Jef Eloy, bestuurslid V.O.B.o.W.

Frederik Demeyere en Wouter Lamsens voor de hulp bij de hoogtemetingen

Jef Proot en Marc Maddens, gepensioneerden

Roland Swaenepoel, ontdekker van de site

Tine Vandenberghe, lerares geschiedenis

Jozef Goderis, co-voorzitter V.O.B.o.W. – WAR en werfleider van de opgraving

Michaël Delange, historicus

Jef Eloy, bestuurslid V.O.B.o.W.

Prof. em. A. Van Doorselaer, co-voorzitter V.O.B.o.W. voor het nalezen van de teksten

Eddy Schutyser, voorzitter Numismatica Brugge en Het Vrije.
voor de determinatie van de gevonden munt en rekenpenning

Ruimtelijke Ordening Vlaanderen voor het toekennen van de opgravingsvergunning

De Provincie West-Vlaanderen voor de subsidie voor de kraanwerken.

De Stad Roeselare voor de subsidie voor deze publicatie, eenmalig in een gedeeltelijke kleurenditie.

Rondleiding op O.M.D 2007 (foto Hendrik Demiddele)